

Notities over enkele Oost-Europese vogelsoorten

Chris van Orden & Natalia Paklina

Inleiding

Agrarisch Rusland radicaliseert hard. Gedateerde sovchoz- en kolchoz-boerderijen bestaan nog steeds, maar een deel ondergaat een modernisering in de zin van rationalisering waarbij westerse agrarische systemen model staan. Een ander deel wordt 'landbouwkundig opgeheven'. Deze bedrijven zoeken hun heil in intensievere bosbouw omdat de vraag naar hout alsmaar toeneemt, speciaal vanuit het Westen. Deze bossen behoor- den altijd al tot die bedrijven, maar de klemtoon lag meer op landbouw, dus veeteelt en akkerbouw. Het lijkt voor natuurontwikkeling een voordeel wanneer akkerland en natu- urlijke weilanden aan hun lot overgelaten worden. In de beginfase is dat inderdaad ook zo, maar al heel snel toont zich de keerzijde, vooral waar het voormalig akkerland betreft. Door een enorme toename van wilgengroei *Salix alba* en *Salix fragilis* worden biotopen heel eentonig. Dat is te meer zo omdat voorheen de akkerbouw heel extensief bedreven werd. De verandering van de natuurlijke weilanden gaat aanzienlijk geleidelijker en grotendeels zonder wilgenexplosies. De omringende taiga breidt zich in dit geval uit. Voor de rijke kwartelkoningpopulaties (*Crex crex*) betekent dit een langzaam einde. Het lijkt nooit goed: extensivering heeft flink nadelige consequenties en van intensivering van de landbouw weten we in Nederland alles. Rusland gaat plaatselijk Nederland kopiëren.

We wonen inmiddels twaalf jaar in Sjlovo, een gehucht dat zeshonderd kilometer ten noordoosten van Moskou ligt in de pro-

vincie Kostroma (oblast Kostroma, Rus- land). Het tijdvak beslaat de jaren 1995 en 2009 met uitzondering van 1998 en 2002.

De volwassen mannetjes van de Roodsterblauwborst *Luscinia svecica* komen hier vroeg in het voorjaar aan, als voorlopers van de echte zomergasten. Foto: Natalia Paklina

De ligging van het gehucht Sjlilovo.

Wij wonen daar 's zomers en – met kortere perioden – ook tijdens het voorjaar en de herfst. Sjlilovo (gelegen op 58,09° NB en 44,24° OL) is een gehucht waar tegenwoordig niemand meer een vaste verblijfplaats heeft. De bevolking is weggetrokken. Zelfs de mensen die van de laatste huizen datsja's hebben gemaakt, zoals wij, trekken ten dele weg vanwege een sterke toename van diefstal en vernieling. Dit artikel is een aanvulling op een eerder in *het Vogeljaar* gepubliceerd artikel over vier Oost-Europese vogelsoorten (Van Orden & Paklina 2009). In dit artikel vermelden we enige bijzonderheden van zeven andere soorten. Het gaat om één

soort uit de familie van de lijsters, één uit de familie van de Vinken en vijf soorten uit de andere zangerfamilies.

Roodster- en Witsterblauwborsten

Als eerste de Roodsterblauwborst *Luscinia svecica svecica* en de Witsterblauwborst *Luscinia svecica volgae*. Van de echte zomergasten is de Roodsterblauwborst een 'voorloper in het arriveren' net zoals de Witsterblauwborst *Luscinia svecica cyaneacula* dit in Nederland is. Rond 10 mei komen ze binnen in onze omgeving. In de omgeving van Moskou is dit al rond 2 à 3 mei. In onze directe omgeving broeden ze niet, ofschoon

Roodsterblauwborst, volwassen vrouwtje.

Foto: Natalia Paklina.

Ligging van de provincie
Kostroma in Rusland.

zingende mannetjes wel dagenlang rond onze datsja verblijven en daarbij uitvoerig zingen op opvallende plaatsen. Ook zijn zij uitstekende imitators als Struikrietzanger en Bosrietzanger. De broedbiotoopkeuze van de blauwborsten is vaak heel merkwaardig. Vaak zitten nesten in de grootst mogelijke rotzooi. Ingestorte huizen met vuilnis rondom, een garagebedrijf met nog grotere rotzooi – zelfs met plassen afgewerkte olie te midden van autowrakken – een sovchoz of kolchoz met al even smerige toestanden als verlaten tractoren en andere landbouwmachines, vaak ook te midden van hopen vuilnis. De gebouwen van deze boerderijfabrieken zijn vaak al even aanstootgevend. Niemand die zich daar om bekommert en al helemaal niet de Roodsterblauwborsten. Mensen die geen problemen met een vervuילend milieu hebben, kunnen naar deze plaatsen wijzen: ‘Vuil? Waar heeft u het over, hier broeden zelfs Roodsterblauwborsten!’ Dit alles kunnen we in een straal van veertig tot vijftig kilometer rondom ons plaatsje aantreffen. We hebben op deze plekken niet naar broedresultaten gekeken, omdat ze zo afstotend zijn en omdat we daar nog een eindje voor hadden moeten rijden. Daar hadden we geen tijd voor, gezien alle andere soorten die we rondom onze datsja wilden volgen. Toch zijn er gelukkig ook blauwborsten die wat ‘normalere’ locaties kiezen, maar ook deze vinden de menselijke invloed heel fijn. Zij broeden bijvoorbeeld in volkstuinen. Er is in Rusland een gezegde dat de aardappels niet voor de ‘vogelkerskoude’ in de grond mogen vanwege vorstgevaar. De bloei van de Vogelkers *Prunus padus* valt elk jaar zo tussen 12 en 20 mei. Een

onzinnig gezegde is het niet. Als zo’n koudegolf zich voordoet kun je bij trekvogels merkwaardige gebeurtenissen zien. Eén zo’n koudegolf deed zich voor tussen 10 en 19 mei 2005. Het was de hevigste die we hebben meegemaakt. Op 10 mei daalde de temperatuur van 17° C naar -5° C. Pas op 19 mei kwam de temperatuur weer boven nul uit. Op 11 mei viel aanvankelijk ruim één meter sneeuw. Een paar dagen later steeg de hoogte ervan tot anderhalve meter. ‘s Nachts vroom het flink, met temperaturen tot -16° C. Zomergasten die al waren teruggekomen, verdwijnen dan weer, zoals zwaluwen, tapuiten en veel andere soorten. Merkwaardigerwijs doen Koekoeken *Cuculus canorus*, Kleine Vliegenvangers *Ficedula parva* en Roodsterblauwborsten dat niet. Op die 10 mei 2005 zat er een prachtig mannetje Roodsterblauwborst in de tuin. Deze soort kan heel variabel van uiterlijk zijn. Dit beestje was op zijn mooist. Hij probeerde een paar dagen in de vegetatie rond ons badhuisje in leven te blijven maar dat viel niet mee onder deze omstandigheden. De verslechterde situatie was al na drie dagen zichtbaar. De weg naar het districtscentrum Mantoerovo – op een afstand van veertig kilometer bij ons vandaan – was nauwelijks te berijden, maar wij moesten ons toch bevoorraden. We moesten deze keer ruim twee uur ploeteren om er te komen. Op de terugweg zagen we een Koekoek *Cuculus canorus* op het wegdek neerploffen. Toen we hem oprapten was hij al dood. In Mantoerovo hadden we zowaar meelwormen kunnen kopen en daar hebben we de uitgehongerde blauwborst mee gevoerd. Hij werd haast handtam. Eens in de vijf à zes jaar doet zich zo’n

Witsterblauwborst *Luscinia svecica volgae*, volwassen mannetje. Deze soort komt in het voorjaar later door dan de Roodsterblauwborst. Foto: Natalia Paklina

koudegolf in mei voor. Vooral onder Kramsvogels *Turdus pilaris* en Koperwiek- en *Turdus iliacus* maken dergelijke perioden heel wat slachtoffers. Sommige lijsters hebben dan al een nest met eieren. Wij vermoeden dat ook heel wat Koekoeken tijdens die koudegolven omkomen. De laatste Roodsterblauwborsten passeren bij ons tussen 15 en 17 mei. Toch is het dan wat blauwborsten betreft nog niet gebeurd, want eind mei en zelfs nog de eerste dagen van juni passeren Witsterblauwborsten, zij het in heel kleine aantallen. In Nederland arriveren Witsterblauwborsten vroeg, vaak al in maart, maar de 'witsterren' komen hier juist heel laat aan. De overeenstemming tussen de Nederlandse en deze Russische Witsterblauwborsten is ook maar betrekkelijk, want ze behoren tot verschillende ondersoorten. Over de ondersoort *volgae* die in Rusland voorkomt, is in de vogelliteratuur vaak veel onenigheid met betrekking tot de status. Dat komt omdat deze vogels zo variabel van kleur zijn. Maar ook Roodsterblauwborsten kunnen heel variabel zijn. Waar de Witsterblauwborsten over-winteren is niet goed duidelijk. Roodsterblauwborsten overwinteren in India, maar in de Indische vogelliteratuur wordt deze ondersoort niet genoemd. Wij

kennen slechts enkele broedgevallen van deze ondersoort en dat was steeds in Mantoerovo. De nesten lagen er in een drukke omgeving, namelijk bij het postkantoor. Toch ging het zowaar bij de vier ons bekende gevallen steeds goed. Bij hun vertrek aan het eind van het seizoen nemen blauwborsten alle tijd. We kunnen ze jaarlijks nog tot half september waarnemen. Jonge vogels – zwaar in de rui – verblijven dan soms zelfs wekenlang in onze tuin.

Struikrietzanger

Struikrietzangers *Acrocephalus dumetorum* behoren tot de algemeenste broedvogels van Kostroma. De naam is goed gekozen, in tegenstelling tot die van de Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*, die van bossen en zelfs van struiken nauwelijks iets wil weten. Deze laatste soort broedt ook in Kostroma maar is veel schaarser, in grote delen zelfs ontbrekend. Struikrietzangers arriveren al in de derde week van mei, maar dat zijn enkele voorlopers en het zijn dan altijd mannetjes. Het gros arriveert in de laatste dagen van mei. De vrouwtjes arriveren in de eerste week van juni. Ze zijn vaak zo algemeen dat ze zelfs in de vegetatie langs de drukke asfaltweg van Moskou naar Kirov

broeden. Ongepaarde mannetjes kunnen dag en nacht zingen, maar hun zang is ineens over als een vrouwtje zich meldt. Het verstommen van de zang is een goede indicatie van de aankomst van vrouwtjes. Rondom onze datsja en zelfs in onze tuin, die grotendeels uit een stuk natuurlijk weiland bestaat, kunnen we ze goed observeren. Daardoor kunnen we ook de vroegste aankomstdatum van een vrouwtje vermelden. In de periode dat wij hier verbleven, was dat op 1 juni 2009. Zodra het broeden begint wordt het gedrag van gepaarde Struikrietzangers haast 'muisachtig'. Dat is in grote tegenstelling met het gedrag van ongepaarde mannelijke vogels. Die doen er alles aan om te kunnen showen. Al zingend laten ze zich in die fase zelfs goed benaderen. Alleen in het begin van het broedseizoen tonen de nestelende vogels, vrijwel uitsluitend zijn dit de vrouwtjes, waar het nest geplaatst wordt. Dit is doorgaans laag in een Struikwilg *Salix retusa*, Moerasspirea *Filipendula ulmaria*, Brandnetel *Urtica dioica* of in hoog opschietend gras. Ook op de grond worden wel nesten gemaakt, maar dan aan de voet van vegetatie. De nesten bevinden zich vaak in hoge en dichte vegetatie. Het is daarom lastig nesten te vinden en mede

ter voorkoming van verstoring hebben we nauwelijks naar nesten van deze soort gezocht. Toch hebben we een redelijke indicatie gekregen van het broedsucces. Bij een aantal andere soorten hebben we wel nesten gezocht (Van Orden & Paklina 2009).

Nagaan hoe groot het broedsucces van vogels, speciaal als het om grote aantallen gaat, is buitengewoon tijdrovend en het is geduldwerk, hoe leuk ook. Gelukkig zijn er enkele soorten die bij dit proces behulpzaam zijn door te verraden waar zij zich ophouden, maar dat zijn er niet veel. Verreweg de meeste soorten houden zich bij benadering stil, zelfs als er jongen in het nest zijn. Het meest extreem in dit opzicht is de Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides* die zelden of nooit alarmeert, in welke situatie dan ook. Maar de Struikrietzanger is een helper, hoe verstopt zijn gedrag in broedtijd ook is. Als het nest gereed is en er eieren en vooral als er jongen zijn, alarmeren de vogels uitvoerig. Dan zie je ook vogels met voer. Het mannetje voert het vrouwtje tijdens het broeden heel frequent. We missen op deze wijze wel hoeveel eieren doorgaans geproduceerd worden, maar bij veldwerk stoten we soms toch op nesten. Een merkwaardige ontdek-

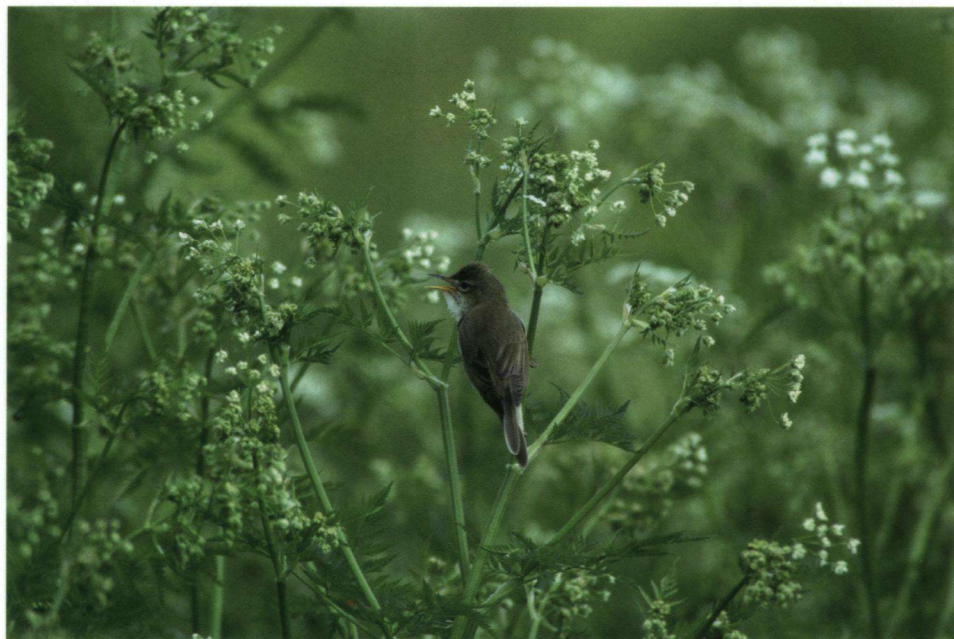
Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, volwassen mannetje. Deze soort behoort tot de algemeenste broedvogelsoorten van de provincie Kostroma. Foto: Natalia Paklina.

king was daarbij het geringe aantal eieren in de gevonden nesten. Van acht legsels was het gemiddeld aantal eieren vier. Geen van deze nesten verkeerde in de eilegfase, het waren volle nesten. Als het nest verstoord raakt verdwijnen de vogels meteen en maken geen vervolgnest omdat de meeste al eind juli en augustus vertrekken. Een septemberwaarneming hebben we zelfs niet. In totaal hebben we 52 paren gevolgd. Daarvan waren er maar liefst 44 succesvol. Dit resultaat is een gevolg van de lage situering van de nesten waardoor Eksters *Pica pica* geen regulerende rol vervullen bij deze soort. Bij andere soorten zoals Houtduif *Columba palumbus*, Roodmus *Carpodacus erythrinus*, Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa striata* en alle lijstersoorten bewerkstelligen Eksters soms een extreme regulatie. Van de lijsterachtigen is de laagstbroedende soort het meest succesvol. Dat is de Koperwiek. Kramsvogels verliezen vaak, als ze niet koloniegwijs broeden, zelfs alle nesten. Echte grondnesten worden meestal gepredeerd door Egels *Erinaceus europaeus* en struinende honden en katten. Egels kunnen in de taiga een flinke regulator zijn bij soorten zoals Hazelhoen *Bonasa bonasia* en Auerhoen *Tetrao uro-*

gallus. Hiervan zijn we zelfs enkele keren getuige geweest, omdat het broedende vrouwtje met veel klagewiek en de Egel met veel sis- en knorgeluiden met elkaar aan het vechten waren. Zoiets is van ver te horen. Maar de Egel bleef volhardend zodat de nesten verloren gingen. De enkele paren van de Bosrietzanger die wij konden volgen, verbleven in een veel opener biotoop met veel Fluitekruid *Anthriscus sylvestris*. Deze laatste soort arriveert nog later dan de Struikrietzanger. We hebben geen één meiwaarneming van Bosrietzangers, half juni komen pas de eerste daarvan. Struikrietzangers zingen ook graag in Fluitekruid maar we hebben geen nesten in deze planten aangetroffen..

Kleine Spotvogel

Als één vogel geprofiteerd heeft van het uit productie nemen van de landbouw dan is het wel de Kleine Spotvogel *Acrocephalus caligatus*, speciaal wanneer de pioniers van de nieuwe situatie Wilgen waren. Maar ook voordat de veranderingen op gang kwamen was de Kleine Spotvogel al redelijk algemeen. Het zijn vogels die zich niet echt vertonen. Zelfs net gearriveerde mannetjes zingen hun haastig gezongen gebrabbel vaak goed verborgen.

Zingend volwassen mannetje Struikrietzanger in Fluitekruid. In deze vegetatie worden ze vaak aangetroffen, maar nesten in Fluitekruid hebben wij niet gevonden. Foto: Natalia Paklina.

Volwassen Kleine Spotvogel. Deze soort heeft geprofiteerd van het uit productie halen van landbouwgronden.
Foto: Natalia Paklina.

Ze zitten meestal midden in dichte struiken. Alleen bij alarmsituaties laten ze zich goed zien, zeker als ze dan jongen hebben, maar ook wanneer zij nog broeden. De vogels maken dan net zo'n opgewonden indruk als hun zang. De eerste mannetjes arriveren tussen 15 en 17 mei. De eerste vrouwtjes tussen 21 en 23 mei. Al heel snel komt dan de nestbouw op gang. De nesten worden aan de voet van struikjes gebouwd in een verder open situatie. Ook deze soort is een prima nestindicator. Precies als bij Struikrietzangers hebben we door intensief en dagelijks waarnemen een inzicht gekregen in het broedsucces van deze soort dat opmerkelijk overeenkomt met dat van Struikrietzangers. In totaal hebben we 48 nesten kunnen volgen waarvan er 39 succesvol waren. Vaak waren de nesten in de directe omgeving van de nesten van Paapjes *Saxicola rubetra*. Ofschoon deze soort zo profiteert van de nieuwe situatie duurt dit niet lang. Zodra de wilgevegetatie zich gaat sluiten is deze biotoop al niet meer interessant vanwege een gebrek aan openheid. Op slag zijn deze opgeschoten wilgebiotopen voor haast geen enkele

vogelsoort echt interessant. Paapjes reageren precies hetzelfde als de Kleine Spotvogels. Het vertrek vindt lang niet zo gehaast plaats als bij Struikrietzangers. Zelfs in de tweede helft van augustus nemen we ze nog geregeld waar. De laatste exemplaren vertrekken in de eerste week van september met als laatste datum 8 september.

Krekelzanger

In de laatste dagen van mei komen enkele voorlopers van de Krekelzanger *Locustella fluviatilis* binnen. Dat zijn altijd mannetjes. Het duurt dan nog tot half juni voordat de populatie met nestelen begint. Voordien zingen de mannetjes haast dag en nacht. Ze zijn dan ook goed zichtbaar, omdat ze vaak op de top van stengels van Brandnetels of Fluitekruid van het voorgaande jaar zingen. De eerste vrouwtjes arriveren rond 7 tot 8 juni. Meteen daarna begint de nestbouw in een wirwar van oude vegetatie van voorgaande jaren en op de grond. We hebben niet naar deze nesten gezocht vanwege vertrapingsgevaar. Het is moeilijk vooraf de exacte plaats te bepalen. Alleen bij toeval zijn we drie nesten tegengekomen. Twee nesten met vijf eieren en één met zes eieren. Via alarmsignalen, zoals bij Struikrietzanger en Kleine Spotvogel, een indicatie van het broedsucces te verkrijgen gaat bij deze soort niet op, omdat ze tijdens het broedproces niets laten horen. Merkwaardig is dat van alle mannetjes er behoorlijk veel vrijgezel blijven en dat elk jaar weer. Het gebied dat we inventariseren, telt jaarlijks tussen de twaalf en twintig zangposten. Soms zijn er drie vrijgezellen maar ook wel eens zes. Gemiddeld in al de jaren dat we controleren, was dat 22%. Soms kan het heel lang duren voordat een mannetje een vrouwtje krijgt maar dat geldt voor heel wat zomergasten. Een tussenpoos van achttien tot drieëntwintig dagen hebben we zevenmaal vast

Zingend volwassen mannetje Krekelzanger. Deze soort arriveert vanaf eind mei maar begint pas vanaf half juni te nestelen. Foto: Natalia Paklina.

kunnen stellen. Een Grasmus *Sylvia communis* heeft bij onze tuin ook eens drieëntwintig dagen moeten zingen voordat een wijfje op kwam dagen. Dat was op 11 juni 2009. Hij had in die periode twee nesten gemaakt waarvan er één door het vrouwtje werd geaccepteerd. Hoe misachtig Krekelzangers zich gedragen toch alarmeren ze ineens heel explosief met een hard 'tjak tjak'-geluid, als van een Nachtegaal *Luscinia megarhynchos* wanneer er jongen zijn. Maar met de beperkte gegevens die we ervan konden verzamelen alleen, kunnen we geen cijfers verschaffen over nestregulatie. Met de drie gevonden nesten is het overigens goed gegaan.

Kleine Vliegenvanger

Ook de Kleine Vliegenvanger *Ficedula parva* arriveert vroeg. Vaak al in de laatste dagen van april en evenals Roodsterblauwborsten keren ze niet terug wanneer er een serieuze vorstinvval optreedt in mei. Het is een schaarse broedvogel die zich in de broedtijd heel geheimzinnig gedraagt. Zodra ze zich geobserveerd voelen verdwijnen ze in de toppen van de bomen. Indicaties voor broeden kunnen we alleen verkrijgen via observatiehutten en dan nog met moeite. Zodoende hebben we slechts

vier nesten kunnen volgen, alle gemaakt in loshangende bast aan dode bomen. Zij bevonden zich op drie tot vier meter hoogte. Van deze nesten gingen er twee verloren door Eksters.

In de periode van de vorstinvval in 2005 hebben we van deze soort echter goed kunnen controleren hoe ze zich in die periode gedroegen. Van foerageren hoog in de bomen was geen sprake doordat alle jonge vegetatie zwart gevoren was. Ineens gedroegen ze zich als Winterkoningen *Troglodytes troglodytes* in dichte vegetatie, waar ze zelfs in verdwenen als ze zich geobserveerd voelden. Zo hebben deze vogels (vier mannetjes) deze vorstperiode goed overleefd. Het was voor ons nog niet eens een verrassing. Een aantal jaren hebben we de herfst en winter in Tibet en China doorgebracht en diverse malen hebben we daar heel late waarnemingen kunnen verzamelen van deze soort. Het sterkste voorval, in Subei, 40,06° NB; 94,39° OL in de provincie Xinjiang. We waren in dat plaatsje tussen 10 en 13 december 2004. Het was er ijskoud. In de nacht vroom het hard en overdag was het -5° C tot -7° C. Alles lag onder de sneeuw. En daar, in een parkje met hoofdzakelijk Olijfwilgen *Eleagnus angustifolia* verbleven vier

Kleine Vliegenvanger, volwassen mannetje. Deze soort arriveert vroeg in het voorjaar, vaak al vanaf eind april. Foto: Natalia Paklina.

Kleine Vliegenvangers en daar gedroegen ze zich precies als in Sjlovo. Zij foeragereden laag in struiken met opgeschoten vegetatie. Voordien en daarna hebben we diverse waarnemingen van deze soort in China gedaan, vaak samen met Blauwstaart *Tarsiger cyanurus* op plaatsen waar je ze niet verwacht vanwege het behoorlijk koude klimaat ter plaatse. Maar nergens zagen we het zo sensationeel als in Subei. Buiten het broedseizoen laten ze zich er goed observeren en is het 'neurotische' gedrag duidelijk minder.

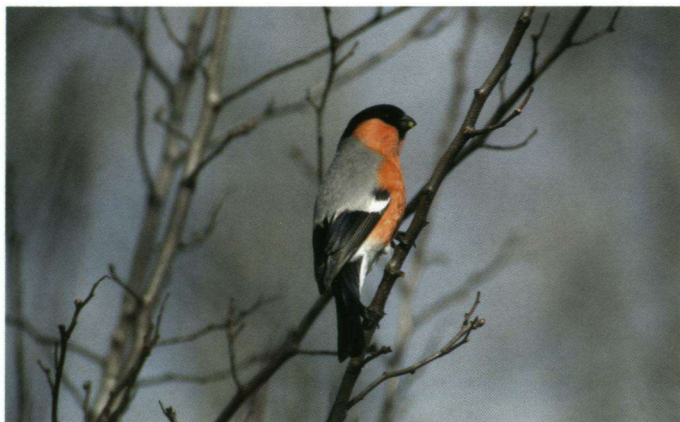
Noordse Boszanger

In al de jaren tot 2009 hebben we één waarneming van de Noordse Boszanger *Phylloscopus borealis*. Dat was een doortrekker op 13 juni 2005. Toch broedt deze soort op een afstand van vierhonderd kilometer oostelijk van Sjlovo regelmatig, zij het in kleine aantallen. Vanwege de extreme Oost-Westoriëntatie – en vice versa tijdens de trek – is dit beestje iets zuidelijker echter al zeldzaam. Ook in Europa trekken ze zelden buiten het broedverspreidingsgebied. Maar in 2009 kregen we bezoek van een collega van Natalia, die ons een nieuwtje bracht. Er broeden Noordse Boszangers in Kolagriv

op 58,50° NB; 44,17° OL. Ofschoon hij zijn vogels goed kent konden we het haast niet geloven, maar waarachtig het was waar. Er broedden er maar liefst twintig tot vijftientwintig paar. Ook in 2010 waren ze er weer, zij het in iets kleiner aantal. De broedplaats verschilt in niets van onze omgeving, taiga bestaand uit Fijnspar *Picea abies*, Grove Den *Pinus sylvestris* en Berk *Betula pendula*. We vermelden dit gegeven omdat dit de zuidelijkste broedplaats in het noordwestelijke deel van Europees Rusland is. Achter de Oeral broeden ze zelfs op 54° NB.

Noordse Goudvink

Om een beeld van de Noordse Goudvink *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* te krijgen moet je in de winter in Rusland zijn, omdat ze in de broedtijd diep in de taiga verdwijnen en voor heel veel mensen onzichtbaar zijn. Daar waar Essen *Fraxinus excelsior* staan zijn ze vaak aan te treffen. De zaden van deze boom, vaak in overvloed aan de bomen hangend, vormen hun stapelvoedsel in de winter. Maar ook parken zijn dan een favoriete verblijfplaats vooral als er seringenstruiken *Syringa vulgaris* voorkomen. Ook de zaden van deze soort werken als een magneet op ze. Goudvinken

Volwassen Noordse Goudvink, mannetje. Deze soort leert men in Rusland vooral in de wintertijd kennen, want tijdens de broedtijd zitten ze zo diep in de taiga, dat zij voor de meeste mensen onzichtbaar zijn.
Foto: Natalia Paklina.

zijn waarschijnlijk de meest bekende soort voor stadsmensen die niet speciaal naar vogels kijken en omdat ze veel op kerst- en nieuwjaarskaarten afgebeeld zijn. Eind april en in mei worden het ineens stuifmeel-

eters. Zij maken dan gebruik van wilge- en berkekatjes voordat ze in de bossen verdwijnen. Ze verdwijnen bij ons zo totaal dat we van nesten geen gegevens hebben kunnen verzamelen.

■ C. van Orden & N.V. Paklina, Doelenstraat 44, 1601 GL Enkhuizen, e-mail: paklina@hotmail.com.

LITERATUUR:

Cramp, S. K.E.L. Simmons & C.M. Perrins (red.) (1977-'94): Handbook of the Birds of Europe, North Africa and the Middle East. Oxford.

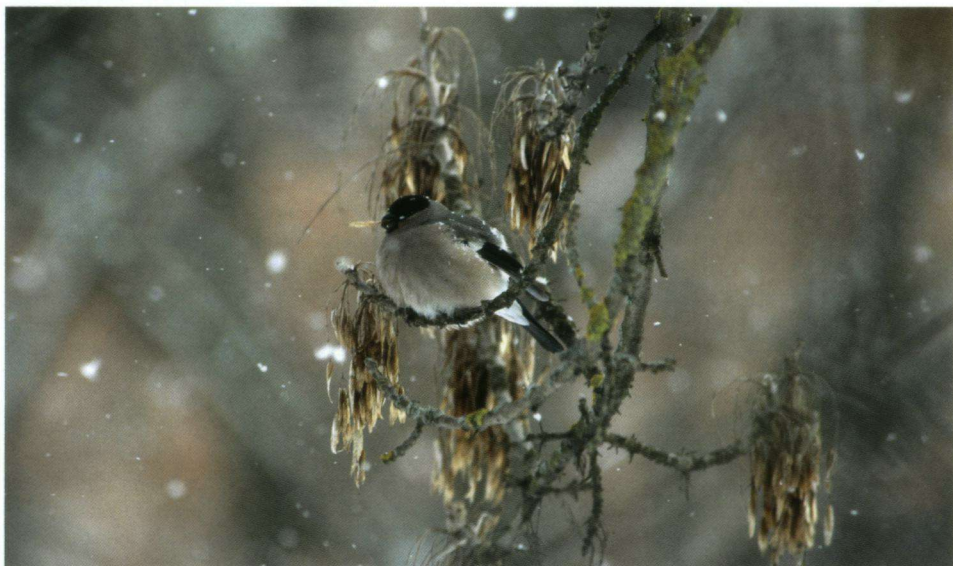
Glutz von Blotzheim, U.N. & K.M. Bauer (1966-'97): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Wiesbaden.

Grimmett, R., C. Inskipp & T. Inskipp (1998): Birds of the Indian Subcontinent. London.

MacKinnon, J., & K. Phillipps (2000): A Field Guide to the Birds of China. Oxford.

Orden, Ch. van & N.V. Paklina (2009): Notities over vier Oost-Europese vogelsoorten. *het Vogeljaar* 57(4):155-162.

Riabitsev, V.K. (2008): Ptitsy Urala, Priurala, Zapadnoi Sibiri. Jekaterinenburg.

Volwassen vrouwtje Noordse Goudvink.

Foto: Natalia Paklina.